

FUQAROLIK JAMIYATI VA DAVLAT O'RTASIDAGI MUNOSABATLAR

Muxammadiyeva Sevara Yolg'oshovna

Termiz davlat universiteti yuridik fakulteti 1 - bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada fuqarolik jamiyati va davlat o'rtasidagi munosabatlarning huquqiy hamda nazariy asoslari tahlil qilinadi. Fuqarolik jamiyatining tushunchasi, belgilari va uning davlat bilan o'zaro ta'siri yoritiladi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida fuqarolik jamiyatini rivojlantirish jarayonlari, mavjud muammolar va istiqbollar ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijasida fuqarolik jamiyati va davlat o'rtasidagi muvozanat demokratik huquqiy davlat barpo etishning muhim omili ekanligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: fuqarolik jamiyati, davlat, demokratiya, qonun ustuvorligi, jamoatchilik nazorati, inson huquqlari.

Zamonaviy demokratik taraqqiyot sharoitida fuqarolik jamiyati va davlat o'rtasidagi munosabatlar har qanday huquqiy tizimning asosiy masalalaridan biri hisoblanadi. Chunki jamiyat taraqqiyoti, inson huquq va erkinliklarining kafolatlanishi hamda qonun ustuvorligining ta'minlanishi aynan ushbu ikki institutning o'zaro uyg'un va muvozanatli hamkorligiga bog'liqdir. Fuqarolik jamiyati davlat hokimiyatini muvozanatlashtiruvchi ijtimoiy mexanizm sifatida maydonga chiqsa, davlat esa umumiy manfaatlarni ifoda etuvchi va huquqiy tartibotni ta'minlovchi siyosiy tuzilma sifatida namoyon bo'ladi.

Fuqarolik jamiyati tushunchasi insonning erkinligi, tashabbuskorligi va ijtimoiy faolligiga asoslanadi. U davlatdan nisbatan mustaqil ravishda shakllanadigan jamoat birlashmalari, nodavlat notijorat tashkilotlar, ommaviy axborot vositalari va boshqa ijtimoiy institutlarni o'z ichiga oladi. Davlat esa jamiyat hayotini huquqiy normalar orqali tartibga soladi, fuqarolarning konstitutsiyaviy huquq va erkinliklarini himoya qiladi hamda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi.

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, davlat boshqaruvini ochiq va shaffof qilish, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish masalalari dolzarb vazifa sifatida belgilangan. So'nggi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlar davlat va jamiyat o'rtasidagi muloqotni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Bu esa demokratik huquqiy davlat barpo etish yo'lida muhim qadam hisoblanadi.

Shu bois fuqarolik jamiyati va davlat o'rtasidagi munosabatlarning nazariy hamda huquqiy asoslarini chuqur o'rganish, ularning o'zaro ta'sir mexanizmlarini tahlil qilish ilmiy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur

maqolada aynan ushbu masalalar kompleks ravishda yoritiladi.

Fuqarolik jamiyati va davlat o'rtasidagi munosabatlar O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy tuzumi doirasida tartibga solinadi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida inson, uning huquq va erkinliklari oliy qadriyat sifatida e'tirof etilgan. Mazkur tamoyil fuqarolik jamiyati institutlarining shakllanishi va faoliyat yuritishiga huquqiy zamin yaratadi.

Konstitutsiyaga muvofiq, fuqarolar jamoat birlashmalariga uyushish huquqiga ega. Ushbu norma fuqarolik jamiyatining asosiy belgilardan biri - ixtiyoriy birlashish erkinligini kafolatlaydi. Shuningdek, so'z erkinligi va axborot olish huquqi ham konstitutsiyaviy darajada mustahkamlangan bo'lib, bu ommaviy axborot vositalari va mustaqil fuqarolik tashabbuslarining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Fuqarolik jamiyati institutlarining huquqiy maqomi maxsus qonunlar bilan ham tartibga solinadi. Xususan, "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida"gi Qonun, "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonun, "Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida"gi Qonun fuqarolik jamiyati institutlarining vakolatlari va faoliyat yo'nalishlarini belgilab beradi. Ayniqsa, "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonun davlat organlari faoliyati ustidan jamoatchilik monitoringini amalga oshirish mexanizmlarini mustahkamladi. Bu esa davlat boshqaruvida ochiqlik va shaffoflikni ta'minlashga xizmat qilmoqda.

Amaliyotda davlat va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi hamkorlik ijtimoiy sheriklik shaklida namoyon bo'ladi. Masalan, normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini jamoatchilik muhokamasiga qo'yish amaliyoti yo'lga qo'yilgan. Elektron platformalar orqali fuqarolar qonun loyihalari yuzasidan o'z taklif va mulohazalarini bildirish imkoniyatiga ega. Bu esa huquq ijodkorligi jarayonining demokratiklashuviga olib kelmoqda.

Shuningdek, so'nggi yillarda nodavlat notijorat tashkilotlarga davlat grantlari va subsidiyalar ajratish tizimi kengaytirildi. Bu fuqarolik institutlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Ijtimoiy sohada, xususan, ekologiya, yoshlar siyosati, gender tengligi, nogironligi bo'lgan shaxslarni qo'llab-quvvatlash kabi yo'nalishlarda davlat va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi hamkorlik samarali natijalar bermoqda.

Biroq fuqarolik jamiyatining to'liq shakllanishi uchun faqat huquqiy baza yetarli emas. Fuqarolarning huquqiy ongi va siyosiy faolligi muhim omil hisoblanadi. Fuqarolar o'z huquqlarini bilgan va ulardan foydalana olgan taqdirdagina fuqarolik jamiyati real kuchga aylanadi. Shu bois huquqiy madaniyatni oshirish, aholining ijtimoiy-siyosiy jarayonlardagi ishtirokini kengaytirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Nazariy jihatdan qaralganda, fuqarolik jamiyati davlat hokimiyatini

cheklovchi va muvozanatlashtiruvchi omil sifatida namoyon bo'ladi. Amaliy jihatdan esa u davlat qarorlarining sifatini oshiruvchi, ijtimoiy manfaatlarni ifoda etuvchi va inson huquqlarining ta'minlanishiga ko'maklashuvchi institutdir. Shu bois fuqarolik jamiyati va davlat o'rtasidagi munosabatlar qarama-qarshilik emas, balki o'zaro mas'uliyat va hamkorlik asosida qurilishi lozim.

Xulosa

Fuqarolik jamiyati va davlat o'rtasidagi munosabatlar demokratik huquqiy davlat barpo etishning asosiy omili hisoblanadi. Mazkur maqolada ko'rsatildiki, fuqarolik jamiyati institutlari - nodavlat notijorat tashkilotlar, jamoat birlashmalari, ommaviy axborot vositalari va fuqarolarning ixtiyoriy tashabbuslari - davlat faoliyatining shaffofligini, jamoatchilik nazoratini va qonun ustuvorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va maxsus qonunlar fuqarolik jamiyati institutlarining faoliyatini huquqiy asos bilan ta'minlaydi. Shuningdek, so'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar fuqarolik jamiyati va davlat o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, fuqarolik jamiyati va davlat o'rtasidagi munosabatlar doimo muvozanat prinsipiga asoslanishi lozim: davlat faqat qo'llab-quvvatlashi, fuqarolik jamiyati esa faol ishtirok va nazorat bilan davlat qarorlarini yanada sifatli qilishga ko'maklashishi kerak. Ana shunday uyg'unlik va hamkorlik jamiyat barqarorligi, inson huquqlari himoyasi va qonun ustuvorligini ta'minlaydi, demokratik davlatning mustahkam poydevorini yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent, 2023.
2. "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida"gi Qonun. Toshkent, 2020.
3. "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonun. Toshkent, 2019.
4. Azizov M., "Fuqarolik jamiyati va davlat munosabatlari." Toshkent: Huquqiy nashrlar, 2021.
5. Karimov O., "Demokratik davlat va jamoatchilik nazorati." Toshkent: Siyosiy fan nashriyoti, 2022.
6. Mirzaev S., "Fuqarolik jamiyati institutlari: nazariya va amaliyot." Toshkent, 2020.
7. Tashkent State University of Law, "O'zbekiston Respublikasida fuqarolik jamiyati va davlat munosabatlari: ilmiy tahlil." Toshkent, 2021.
8. Abdullayeva N., "Jamoatchilik nazorati va nodavlat notijorat tashkilotlarining roli." Toshkent, 2019.